Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

24 октябрь, пайшанба, 1996 йил

Сотувда эркин нархда. № 216 (1468)

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 23 октябрь куни Марказий Осиё халқлари маданияти ассамблеяси президенти, атоқли ёзувчи Чингиз Айтматовни қабул қилди.

Ислом Каримов суҳбат чоғида Чингиз Айтматов ижоди нафақат туркий халқлар, балки умумжаҳон маданий ҳаётида ҳам катта ҳодиса эканини таъкидлади. У раҳбарлик қилаётган ассамблея қардош халқлар ўртасида дўстлик ва ҳамкорликни, маънавий бирликни янада мустаҳкамлашда муҳим ўрин тутишини қайд этди.

Чингиз Айтматов самимий қабул ва ўз ижодига берилган юксак баҳо учун миннатдорлик билдирди. «Туркистон-умумий уйимиз» ҳаракати, Марказий Осиё халқлари маданияти ассамблеяси доирасида азалдан қондош халқлар қардошлигини мустаҳкамлашга бундан буён ҳам ҳисса қўшаверишини айтди.

(ЎзА).

АДОЛАТ ВА ҚУДРАТ ТИМСОЛИ

Соҳибқирон Амир Темурнинг 660 йиллик таваллуд тўйи мамлакатимизда зўр шоду хуррамлик билан давом этмоқда. Куни кеча Самарқанд ва Шаҳрисабз шаҳарларида улуғ бобомизнинг муҳташам ҳайкаллари қад ростлади. Бундан уч йил муқаддам гўзал Тошкент марказида ҳазрати Темурнинг улуғвор суворий ҳайкали ўрнатилган эди.

Эндиликда бир-бири билан узвий боғлиқ бу уч муаззам бадиий обида шавкатли аждодимизнинг адолат ва қудрат рамзи бўлган беназир сиймосини яхлит ҳолда тасаввур этиш имконини беради.

Самарқанд ва Шаҳрисабздаги тантаналар чоғида Соҳибқирон тимсолини мужассам этган ҳайкаллар маросимга йиғилган жамоат, узоқ-яқин мамлакатлардан келган меҳмонларнинг ҳайрат ва ҳаяжонига сабаб бўлди. Ўзбекистон Миллий ахборот агентлигининг мухбири Президент Ислом Каримовдан Амир Темур образининг мазкур бадиий талқинлари ҳақидаги таассуротларини сўради. Юртбошимиз мухбирнинг саволига кўтаринки кайфият билан жавоб бериб, жумладан, бундай деди:

— Аввало, бу ҳайкалларда Амир Темурнинг салобати ва улуғвор қиёфаси муносиб тарзда яратилган, деб айтсак, муболаға бўлмайди. Шахсан мен Соҳибқирон бобомизнинг сиймосига боқар эканман, вужудимни ички бир ҳаяжон чулғайди. Диққат билан қарасангиз, ҳазрати Темурнинг нуроний, шижоатли қиёфасида у зотнинг бу дунёга келиб қилган ишларидан, кезган йўлларидан, суронли ўтган умридан, тузган беқиёс давлатидан мамнунлик ифодасини уқиш мумкин, — деб таъкидлади Президент.

Ҳақиқатан ҳам, Самарқанддаги ёдгорликда Амир Темур буюк салтанат тахтида султонлар султонига мос виқор ва салобат билан ўтирибди. Соҳибқироннинг қадди-қомати ҳам, савлатли чеҳраси ҳам унинг тоза насл-насабидан, тангри ёрлақаган улуғ зот эканидан далолат беради.

Амир Темур жаҳонгирлик эътиборга молик яна бир маъно ўз ифодасини топган. Соҳибқироннинг шафқат ва айни пайтда қатъият билан боқувчи нигоҳи унинг бепоён салтанатини қамраб олгандек, бу улкан ҳудуддаги барча халқлар ва элатларнинг аҳвол-руҳиясидан огоҳ бўлиб тургандек таассурот қолдиради. Гўёки бобокалонимиз: «**Мен бор эканман, менинг юртим барҳаёт экан, эл-улусда омонлик ва фаровонлик мудом барқарор бўлғай, менким Амир Темур — тинчлик ва осойишталик кафилиман**», деб тургандек.

Менинг назаримда, Соҳибқироннинг бу ҳайкаллари нафақат бадиий, балки катта маънавий-тарбиявий аҳамиятга эга, дея фикрини давом эттирди Президент. Амир Темур бобомизнинг бемисл шижоат, азму қарор ва ўктамлик фазилатлари намоён бўлган қиёфаси ёшларимизни, келажак авлодимизни буюк марраларга, эзгу, савобли ишларга руҳлантириши ва сафарбар этишига ишонаман.

Бу гўзал ва улуғвор обидаларни зиёрат қилганда гўёки Соҳибқироннинг дил садоси юракларимизда акс-садо бераётгандек туюлади. «Авлодларим, унутманг: бизнинг номимизни топташга урингандар, бизнинг миллатимизни, халқимизни камситмоқчи бўлганлар бугун завол топдилар, аксинча, кимки, бизнинг шаъну шавкатимизни, ҳақ ва халқ йўлида қилган хизматларимизни ёд этган бўлса, уларга Оллоҳнинг марҳамати ва зафарлар ёр бўлди ва ҳамиша ёр бўлғусидир. Зеро, бизнинг йўлимиз — адолат ва озодлик йўлидир, диёнат ва ҳақиқат - бизнинг дастуримиздир».

Бу сўзлар, ҳар биримизни Соҳибқироннинг муносиб зурриёдлар бўлишга даъват этади, деди пировардида юртбошимиз.

Чиндан ҳам, Амир Темурнинг юртимизда мағрур қад ростлаб турган улуғвор ҳайкаллари, халқимизнинг асрий орзулари, пок ва муқаддас ниятлари ушалганидан, дуои фотиҳалари ижобат бўлганидан яна бир бор далолат беради.

(ЎзА)

БУТУН МАМЛАКАТИМИЗДА СОҲИБҚИРОН АМИР ТЕМУР ТАВАЛЛУДИНИНГ 660 ЙИЛЛИГИ ЗЎР ШОДИЁНАЛАР БИЛАН НИШОНЛАНМОҚДА

(Ана шу тантаналарга бағишланган материалларни газетанинг 2-, 3-саҳифаларда ўқийсиз).

ИМКОНИЯТЛАРДАН ОҚИЛОНА ФОЙДАЛАНАЙЛИК

23 октябрь куни Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йилнинг 9 ойи мобайнида Ўзбекистон иқтисодиётини ривожлантириш якунлари ва мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотларнинг бориши масалаларига бағишланган мажлиси бўлди. Уни республика Бош вазири Ў. Султонов бошқарди.

Мажлисда Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимлари, вазирликлар, давлат қўмиталари, корпорациялар, концернлар, уюшмалар, идоралар ва ташкилотлар раҳбарлари иштирок этди. Муҳокама этилган масала юзасидан республика Бош вазирининг ўринбосарлари — «Ўзагросаноатзаркорпорациясининг»... Давлат қўмитаси раиси Ў. Исмоилов, молия вазири Б. Ҳамидов, шунингдек, республика Марказий банки бошқаруви раиси Ф. Муллажонов маъруза қилди.

Мажлисда қайд этилдики, Президент Ислом Каримов раҳбарлигида олиб борилаётган изчил сиёсат туфайли шу йилнинг 9 ойи мобайнида иқтисодиётни янада барқарорлаштириш, ислоҳотларни чуқурлаштириш борасида аниқ чора-тадбирлар кўрилди ва улар ижобий натижалар берди. Мамлакатда ялпи ички маҳсулот ишлаб чиқариш ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 101,5 фоиз, саноат маҳсулотлари 105,7 фоиз, истеъмол товарлари ишлаб чиқариш эса 107,1 фоизни ташкил этди. Чакана савдо товар айланишининг ўсиши 124,6, пулли хизмат кўрсатиш ҳажмининг ўсиши эса 108,9 фоиз бўлди.

Мамлакатда ўтказилаётган изчил молия-пул сиёсатининг натижасида ўларок, шу давр мобайнида инфляция даражаси ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 1,3 баравар қисқарди. Аҳолининг реал даромадлари 14,2 фоиз кўпайди. Республикада барча манбалар ҳисобидан 96,9 миллиард сўм капитал маблағлар ўзлаштирилди. Бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 101 фоизни ташкил этади.

Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш борасидаги ишлар изчил давом эттирилди. 27 мингдан ортиқ кичик ва хусусий корхоналар рўйхатга олинди. Чкалов номидаги авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Тошкент трактор заводи» каби йирик корхоналар, «Ўзбеккино» компанияси давлат акционерлик жамиятларига айлантирилди.

Саноатда давлатга қарашли бўлмаган сектор улуши 51 фоизни, қишлоқ хўжалигида 98 фоизни, қурилишда 64 фоизни, савдода қарийб 95 фоизни ташкил қилди. Ишловчиларнинг 70 фоизи хусусийлаштирилган тармоқда банд бўлди.

Шу билан бирга, ислоҳотларни чуқурлаштиришда жойларда сусткашликка йўл қўйилмоқда, дея таъкидланди мажлисда. Хусусан, агросаноат мажмуида бозор инфраструктурасини шакллантириш жараёни чўзилиб кетди, хўжалик юритиш усулларида, бошқариш тизимининг иш фаолиятида жиддий ўзгаришлар сезилмаяпти.

Корхоналарда маркетинг хизматини ривожлантириш, ўзаро қарзларни камайтириш, чиқарилаётган акцияларнинг тўла сотилишига эришиш борасида кўп иш қилиниши лозим. Бу, айниқса «Ўзбекнефтгаз» миллий корпорацияси, «Ўзкимёсаноат» уюшмаси, Коммунал хизмат кўрсатиш бирлиги, «Ўзқишлоқхўжаликтаъминоттузатиш» Давлат-кооператив бирлашмаси қўмитасига қарашли корхоналарга тегишлидир.

Мажлисда айрим жойларда пул эмиссиясининг ҳамон пасаймаётгани қаттиқ танқид қилинди. Бу ҳолнинг сабаби эса савдо шаҳобчаларида аҳолини зарур маҳсулотлар билан таъминлашда узилишларга йўл қўйилаётганлигидадир. Биргина мисол, Термез шаҳридаги қарийб 2 минг квадрат метр майдонни эгаллаган 3 қаватли универмагнинг фақат биринчи қаватигина ишлаяпти. Ундаги моллар ҳам харидоргир эмас. Бунинг натижасида кундалик пул тушуми 200-300 сўмдан ошмаяпти.

Пул эмиссиясини пасайтириш, ўзаро қарзлар масаласини ҳал этиш, пенсия ва нафақаларнинг, бюджетдан маблағ билан таъминланадиган корхона ва муассасаларда ишловчиларнинг ойлик маоши вақтида берилишини таъминлаш учун ҳар бир ҳоким, вазирлик, корхона ва муассаса раҳбарининг шахсан жавобгар экани яна бир карра уқтирилди. Зарар кўриб ишлаётган, қарзларини тўлашга қобилиятсиз бўлган корхоналар молиявий аҳволини ўрганиш ва тегишли хулосалар чиқариш зарурлиги таъкидланди.

Қишлоқ хўжалиги мамлакатимиз иқтисодиётининг энг муҳим соҳасидир. Буни юртбошимиз қайта-қайта таъкидламоқдалар. Айниқса, дон, пахта ва чорва маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш муҳим масаладир. Лекин, жойларда бу борада ўтган йилги йўл қўйилган хатолар такрорланмоқда. Жумладан, кузги ғалла экиш режаси Сирдарё вилоятида 66 фоиз, Қашқадарё вилоятида 66 фоиз, Жиззах вилоятида 78 фоиз бажарилди, холос. Ҳолбуки, ғаллакорларимиз олдига 1 ноябргача экилган барча ғалла унди... олиш вазифаси қўйилган эди.

Пахта йиғим-теримида ҳам сусткашликка бархам бериш лозим. Барча терим агрегатларидан унумли фойдаланиш, одамларни жалб этиш, кузнинг иссиқ кунларини ғанимат билиб иш тутиш даркор.

Мажлисда чорва учун экилган такрорий экинларни йиғиштириб олиш, экилган бошоқли экинларни парвариш қилиш, хўжаликларни техника воситалари, кимёвий ўғитлар билан таъминлаш ишларини жадаллаштириш юзасидан тегишли мутасадди раҳбарларга аниқ кўрсатмалар берилди.

Таъкидлаб ўтилдики, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш масаласи республика раҳбариятининг диққат марказида турибди. Келгуси йили бу соҳани техника билан таъминлашда катта ўзгариш бўлади. Умуман, қишлоқ хўжалиги эҳтиёжи учун зарур бўлган барча техника, ўғит ва бошқа маҳсулотлар учун зарур маблағ ажратилган. Техника ва ўғит берувчилар билан шартномалар тузилган. Уларни вақтида олиб келиш, хўжаликларга етказиб бериш борасида тегишли мутасаддилар беғамлик қилмоқдалар.

Хулоса қилиб айтганда, бозор иқтисодиётига ўтишнинг Президентимиз белгилаб берган машҳур беш тамойилидан бирида айтилганидек, давлат бош ислоҳотчи сифатида халқ хўжалигида таркибий ўзгаришларни амалга ошириш, мулкий давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш, зарур ишлаб чиқариш тармоқларини қўллаб-қувватлаш борасида барча шарт-шароитни яратиб бермоқда. Эндиги вазифа ана шу имкониятлардан оқилона фойдаланиш, ислоҳотларни чуқурлаштириш, одамларнинг турмуш даражасини янада юксалтиришга янада чуқурроқ ҳисса қўшиш ишлашдан иборат, деб таъкидланди мажлисда.

Мажлисда республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Бош вазир ўринбосари Р. Гиниятуллин, Қишлоқ хўжалиги вазири М. Жўманиёзов, Сурхондарё вилояти ҳокими Ж. Нораливев «Ўзқишлоқхўжаликтаъминоттузатиш» Давлат-кооператив бирлашмаси раиси Т. Жабборов ва бошқалар сўзга чиқдилар.

Мажлисда Президентнинг Давлат маслаҳатчилари В. Голишев, Ё. Жалолов, республика Олий Мажлиси раисининг ўринбосари Б. Бугров, Бош вазир ўринбосарлари қатнашди.

(ЎзА).

СУРАТДА: йиғилиш пайти.
А. ТУРАЕВ олган сурат.

Internet: ДУНЁ. ЭНГ СЎНГГИ ЯНГИЛИКЛАР

ЧЕЧЕНИСТОНДАГИ ВАЗИЯТГА БАҒИШЛАНДИ

«Таймс» газетаси генерал Лебеднинг хавфсизлик кенгаши котиби вазифасидан бўшатилгандан кейин Чеченистонда вужудга келган вазият тўғрисида мақолалар эълон қилиши давом қилмоқда. Тан олинмаган Ичкерия Республикаси президенти Зелимхон Яндарбиев газета мухбирига берган интервьюсида Россия қўшинлари Чеченистон ҳудудида турар экан, уруш тугаганлиги ҳақида гап бўлиши мумкин эмас, деди. У Александр Лебеди истеъфога жўнатган Борис Ельцинни тўла қўллаб-қувватлаган бўлса-да, аммо Лебеднинг Чеченистон масаласида тутган сиёсатини маъқуллади. Чечен муҳолифатчиларидан яна бири Ширвани Басаев ҳам «Таймс» газетасида Кремлдаги сўнгги воқеалар хусусида ўз нуқтаи-назарини билдирди. Унинг фикрича, хавфсизлик кенгашининг янги котиби Иван Рибкин Кремлдаги йирик сиёсатчилар қўлидаги «қичкина одам»дир. Рибкинни ушбу вазифага келиши Чеченистон муаммосини ечишга ёрдам бермайди, деб ёзади «Таймс» газетаси.

РАЗВЕДКАЧИЛАР ТАЛАБИ

Исроилнинг бош ҳарбий ва разведка идоралари араб мамлакатлари билан уруш хавфи мавжудлиги муносабати билан ҳукуматдан бюджетга тезлик билан ўзгартириш киритишни талаб қилдилар, деб ёзади «Жерусалем Пост» газетаси. Ушбу газетанинг хабарига қараганда Исроил қуролли кучларининг бош қўмондони генерал лейтенант Амнон Шаҳак парламентга сўзга чиқиб, хозирги вазиятда урушга тайёрлик ўта керак, деди. Разведка идорасининг маърузасига қараганда бундан икки ой муқаддам ҳам уруш хавфи деярли йўқ эди. Айни пайтда эса фаластинликлар ва сурияликлар билан тинчлик музокаралари тўхтаб қолганидан сўнг уруш хавфи янада кучайди. Газетанинг хабарига қараганда, парламентнинг мудофаа ва ташқи ишлар бўйича комитети ҳарбийларнинг ушбу маърузасига розил бўлган ва яқин кунларда ҳарбийларга миллиардлаб қўшимча маблағ олишлари мумкин.

ЭРКАКЛАРГА ЭМАС, АЁЛЛАРГА ҚИЙИН

Ажралишдан сўнг аёлларнинг турмуш даражаси пасайган ҳолда эркакларники анча-мунча ошар экан, деб ёзади Американинг «Мани» журнали. Шу боис мақола муаллифлари аёлларга бир неча маслаҳатлар беришган. Бу, энг аввало уй-жой муаммосини ҳал қилишлари керак, деб ёзади. Иккинчидан, алиментга кўп умидвор бўлмаслик керак. Учинчидан, собиқ эрнинг нафақасини ярмини олиши билан аёллар дарров уни сарфлаб қўймаслик керак. Кўпинча улар бу пулга автомобиль сотиб олишади. Журнал аёлларга нафақани кексалик йиллари учун сақлаб қўйишни маслаҳат беради.

* * *

Гувоҳларнинг хабарига таяниб, Рейтер агентлиги Кобулдан 12 километр узоқликда жойлашган Хусаинкат қишлоғи огир ракета-артилерия снарядлари билан ўққа тутилганлиги хабар берди. Кобулнинг шимолида жойлашган Каримир қишлогилик қочоқлар «хукумат қўшинларига мойиллик» билдирганларнинг айтишларича, тўпларнинг гулдураши кечқурун бошланган. Толибон ҳукумати Кобулни ишғол қилгандан кейин ишлаб турадиган лаб аҳоли отиб ташланганлигини айтишди.

Афғонистон (Би-Би-Си). Аҳмад Шоҳ Масъуд қўмондонлигида ҳукумат қўшинлари Кобул атрофида кенг кўламли ҳужумга ўтишди. Хужумдан сал олдинроқ «Толибон» ҳукумат қўшинлари Кобулни демилитаризация қилиш ҳақидаги таклифини рад қилган эди.

Афғонистон (Франс Пресс, 23 октябрь). Қарама-қарши томонларнинг ўт очишни тўхтатиш ҳақидаги музокаралари бошлангунча, Толибон ҳукумати Кобул атрофидан олиб кетилишини қатъий талаб қилмоқда. Хукумат қўшинлари қўмондонлиги эса толибонлар шаҳарни тарк этишга чақирмоқда. Бугун Масъуд қўшинлари ҳужум бошлашди. Кузатувчиларнинг таъкидлашича, ҳужумда генерал Дўстум қўшинлари ҳам иштирок этмоқда.

СУРАТДА: уруш ва болалар.
Ассошиэйтед Пресс олган сурат.

Си-Эн-Эн агентлигининг хабар беришича, толибларга қарши бўлган 115 нафар дала қомандирлари Кобулни ишғол қилиш ҳақида ҳарор қабул қилишган. Улар ўтган куни бўлган йиғилишда генерал Дўстумни янги Олий мудофаа кенгашининг бошлиғи қилиб сайлашган.

Аҳмад Шоҳ Масъуд ҳукумат қўшинларига толибларнинг мудофаа позицияларига қарши кенг миқёсда ҳужум бошлашга буйруқ берди. Пиёдаларнинг хужумини танклар, артиллерия ва реактив қурилмаларнинг снарядлари қўллаб-қувватламоқда.

ЮБИЛЕЙГА ТУҲФА

Шаҳрисабзда Соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги тантаналари давом этаётган бу кунларда янги автостанция ишга тушди. Йўловчилар учун барча қулайликларга эга бўлган бу шоҳбекатдан республикамиз шаҳарлари, Қашқадарё вилоятининг туман марказлари ва қишлоқларига 16 йўналиш бўйича автобуслар қатнайди. Шунингдек, юбилейга атаб шаҳар ҳудудидаги Китоб темирйўл станцияси, саккиз километрли Шаҳрисабз айланма йўли ҳам таъмирланиб фойдаланишга топширилди.

Янги автостанциянинг очилиши маросимида Қашқадарё вилояти ҳокими О. Пармонов қатнашди.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН: КЕЧА, БУГУН, ЭРТАГА

«Халқ сўзи» ва ЎзА мухбирлари хабар қилади

СОВУҚ ҚЎРҚИНЧЛИ ЭМАС

Қиш-қировли кунлар яқинлашиб келаётган ҳозирги пайтда Пахтаобод тумани марказига юқори босимли ёнилғи етказиб беришга мўлжалланган табиий газ қувури ўтказилди.

Республика «Ўзбекгаз» трестига қарашли 3-механизациялашган кўчма колонна ишчилари «Бўстон» газ тақсимлаш иншоотидан 10,5 чақирим масофага қувур ётқизиш ишларини муддатидан олдин тамом қилишди.

Газ қувури туман марказининг 60 минг аҳолисини ҳамда Охунбобоев, Ёқубов номидаги, «Ҳақиқат», «Туркистон», «Озод» жамоа хўжаликлари, хуллас, туман аҳолисининг ярмидан ошиқрогини «Зангори олов» билан таъминлашга имкон беради.

ТРАНСПОРТЧИЛАР МУВАФФАҚИЯТИ

«Оролсувқурилиш» ҳудудий бирлашмаси автотранспорт бошқармаси ходимлари ўз корхонаси ташкил этилганлигининг 30 йиллигини нишонлади.

Корхона Амударё этакларидаги қурғоқ ерларни ўзлаштириб, йирик шоликорлик зонасини вужудга келтириш мақсадида ташкил этилган эди. Ўша вақтдан буён бошқарма анча кенгайди. Ҳозир унинг ўн иккита йирик автокорхонаси бўлиб, Қўнғирот сода заводи каби улкан корхонадар қурилишда, янги ерларни ўзлаштиришда қатнашмоқда. Йил бошидан буён юк ташиш ҳажми ўтган йил шу даврдагига нисбатан анча кўпайди. Корхона ишчиларига зарур маданий-маиший шароит яратилгани муваффақият гарови бўлмоқда.

АСАКА ПАХТА ХИРМОНИ

Асака тумани миришкорлари пахта тайёрлаш йиллик топшириғини бажарди.

Қабул пунктларига 15,5 минг тонна «оқ олтин» етказиб берилди. Чигит плёнка остига экилган майдонларда пахта айниқса, мўл бўлди — гектар бошига 47 центнердан ҳосил кўтарилди. Йиғим-терим давом этмоқда.

«ОЛТИН КУЗ» КЎРГАЗМАСИ

Самарқандда «Олтин куз — 96» компьютер семинар-кўргазмаси ўтказилди.

Ахборот технологияси оркали Буюк ипак йўлини қайта тиклаш шиори остида уюштирилган бу кўргазмада Ўзбекистонда кенг қўлланилаётган жаҳоннинг энг йирик компьютер техникаси, алоқа тизими ва дастурий бошқариш воситалари ишлаб чиқарувчи фирма ва корхоналар қатнашди. Уларнинг мутахассислари ана шу замонавий асбоб-ускуналарни амалиётга қўллаш ускуналардан самара беришини намойиш этди.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ТАШҚИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИНИНГ БАЁНОТИ

Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Хавфсизлик кенгаши шу йил 22 октябрда Афғонистон хусусида махсус қарор қабул қилинишини мамнуният билан маъқуллайди. Ушбу қарор Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ва БМТ Хавфсизлик кенгашининг Афғонистонда уруш ҳаракатларини аниқ олаётганидан ҳамда қуролли можаронинг давом этиши билан боғлиқ вазиятни жиддий ташвишланганлиги аён кўрсатади.

Уруш ҳаракатларини янада авж олиши кутилмаган оқибатларни келтириб чиқариши ҳамда бу минтақада жойлашган барча мамлакатлар ва умуман бутун дунёдаги хавфсизликка раҳна солиши мумкин.

Ташқи ишлар вазирлиги Афғонистон фожеасини бартараф этиш юзасидан БМТ Хавфсизлик кенгашининг қарорида Ўзбекистон ва бошқа мамлакатлар томонидан илгари сурилган барча таклифлар инобатга олинганидан чуқур мамнуният изҳор қилади.

Ўзбекистон Республикаси Афғонистондаги можарони тинч бартараф этиш йўллари хусусида ўз фикрини илгари ҳам бир неча бор баён этган эди. Буни қуйидагилардир:

Биринчи, ҳарбий ҳаракатларни дарҳол тўхтатиш;

Иккинчи, мулоқотга тайёр бўлган можаро тарафлар, барча сиёсий, миллатлараро, диний ва этник гуруҳлар иштирокида тинч музокаралар ўтказиш.

Учинчи, музокаралар жараёнини БМТ шафелигида Ислом конференцияси ташкилоти иштирокида ўтказиш.

Тўртинчи, Афғонистоннинг ҳудудий яхлитлигини таъминлаш.

Бешинчи, Афғонистоннинг ички ишларига аралашмаслик.

Олтинчи, можаро зонасига қурол-ярог етказиб беришга қатъий тақиқ қўйиш.

Ташқи ишлар вазирлиги баёнот берадики, Ўзбекистон ҳукумати БМТ Хавфсизлик кенгашининг бу мамлакатга уруш ҳаракатларини тезроқ тўхтатишга, жафокаш Афғонистон диёрида тинчлик ва барқарорликни таъминлашга қаратилган амалга оширилишида йўлида бутун кучини сарфлашга тайёрдир.

Тошкент, 1996 йил, 23 октябрь.

ТУРОН ОСМОНИДА ПОРЛАГАН ҚУЁШ,

Кимки ўзбек номини, ўзбек миллатининг куч-қудратини, адолатпарварлигини, чексиз имкониятларини, унинг умумбашарият ривожига қўшган ҳиссасини, шу асосда келажакка ишончини англамоқчи бўлса, Амир Темур сиймосини эслаши керак.

Ислом КАРИМОВ.

Бугун биз бобокалонимиз Амир Темур ҳақида тўла ҳуқуқ билан тортинмай гапира бошладик. Ҳолбуки, узоққа бормай, бундан 5-6 йил олдинги аҳволни кўз олдимизга келтирсак, манзара бутунлай ўзгарганига, гўё тун кетиб, тонг отганига гувоҳ бўламиз. Биз бу саодатга юртимизда амалга оширилаётган демократик ўзгаришлар туфайли эришдик. Мустақил Ўзбекистон раҳбарияти илк қадамларданоқ инсонпарвар жамият қуриш сари дадил киришган эди, унинг ёрқин намунаси — соҳибқирон Амир Темурнинг ўз авлодларига қайтарилиши бўлди. Зеро, халқимиз неча асрлар буюк бобокалонимизга талпиниб яшаб келган эди.

Соҳибқироннинг муносиб эъзоз топиш тадрижи мураккаб тарихга эга. Ҳали бу ҳодиса кўп тадқиқ қилинади. Таниқли олим, академик Бўрибой АҲМЕДОВ бу борада салмоқли ишларни амалга оширди. Изланишларини изчил давом эттирди. Дастлаб Мирзо Улуғбек, кейинчалик Амир Темур ҳақида салмоқли асарлар яратди. Айни пайтда янги ижодий режалар билан яшаётган Халқаро Амир Темур ҳайрия жамғармаси бошқарувининг раиси Бўрибой АҲМЕДОВ билан эсдаликлари, галдаги вазифалар юзасидан суҳбатлашдик.

ЭЪТИРОФНИНГ ҚИЙИН ЙЎЛИ

— Эсимда, 1968 йилнинг кузида дунё олимлари Самарқандда «Темурийлар даври маданияти» деган мавзуда катта халқаро анжуман (симпозиум)га тўпланди. Ўшанда олимлар, айниқса, Шўро олимларининг бир қисми симпозиумнинг мавзу номига қарши чиқишиб, оёқ тираб олдилар. Қайси бирлари «XV аср маданияти» деб номлашни тавсия қилдилар. Баъзилари (хусусан, афғонистонлик шарқшунослар) «Хуросон маданияти» деб аташни маъқул кўрдилар. Бунинг устига Амир Темур шаънига айтилаётган гапларга (босқинчи, ёвуз, қонхўр ва ҳ. к.) чидолмадим ва мажлисдан чиқиб кетдим. Симпозиум бўлаётган бинонинг шундайгина ёнида 7-8 сўри қўйилиб, чойхона қилинган экан, сўрилардан бирида Иброҳим Мўминов билан Яҳъё Ғуломов чой ичишиб ўтиришарди. Иброҳим Мўминов «бу ёққа келинг» деб қўли билан ишора қилдилар. Салом-аликдан кейин сўрининг бир четига чиқиб ўтирдим. Орадан 4-5 дақиқа ўтар-ўтмас бинодан шиддат билан Ҳамид Сулаймон чиқиб келди ва бизнинг қаторимизга келиб ўтирди. Ҳамид Сулаймон аслида қизиққон одам эди, бўлаётган аҳволдан ачиниб нолиб кетди:

— Бу қандай бедодлик ўзи! Нима, қилич яланғочлаган бир Темурми? Нима, Пётр I, Иван Грозний, Наполеон авлиёмиди?!

Ҳаммамиз бош ирғаб, унинг бу гапларига қўшилдик, лекин ҳеч ким гап қотмади, ҳатто овоз чиқариб гапиришдан чўчидик. Орадан кўп вақт ўтмай Ҳамид Сулаймон яна:

— Аслида, ҳазрат соҳибқиронга ҳайкал қўйиш керак. У бунга арзийди, — деди.

Ҳаммамиз яна бош ирғаб, унинг гапларини маъқулладик. Лекин Тошкентга қайтганимизда бир куни нуфузли идоранинг одами билан йиғилишда учрашиб қолдик. У Самарқандда бўлган ўша воқеани суриштирди (кейин билсам, муҳтарам домлалардан ҳам суриштиришган эканлар).

— Амир Темурга бугун бўлмаса, эртага, албатта, ҳайкал қўйилади, — дедим-қўйдим. Бошқа гап хаёлга келмади.

— Ўша ҳайкални қаерга ўрнатасизлар? — деб сўрашда давом этди у.

— Шаҳарнинг энг обод бир ерига, — дедим, тоймасдан. — Бунга биз муяссар бўлолмасак, авлодлар амалга оширади, — дедим аламимни ютиб.

...Мана, соҳибқиронга шаҳарнинг қоқ марказига Президент Ислом Каримовнинг саъй-ҳаракати билан ҳайкал ҳам ўрнатилди. Эл-юрт тепасида шундай сергак, доно, узоқни кўрувчи, жасур раҳбар туриши катта бахт экан, ўзи. Орадан кўп ўтмай, ҳайкал ёнида соҳибқиронга атаб ажойиб, бетимсол бино — Темурийлар даври тарихи Давлат музейи ҳам қуриб битказилди. Бу билан Темур, Темурийлар тарихи ва маданиятини ўрганишга яна бир катта имконият яратилди.

Дарвоқе, ўшанда мендан «Темурга ҳайкални қачон ва қаерга қўймоқчисизлар?» деб сўраган ўша ходимни яқинда кўчада кўриб қолдим. Қуюқ сўрашиб, «Амир Темур» романингизни ўқиб чиқдим. Китоб менга кўп маъқул бўлди», деб мени мақтай кетди, узоқ умр тилади.

— Ҳайкал ҳам қўйилди, кўзингиз тушгандир, — дедим.

У, «ҳа, кўрдим, Темур бобомиз бунга арзийди», деб жавоб қилди. Қаранг, Амир Темурни «бобомиз» деди у.

Мана буни эътироф дейдилар.

Яна бир гап, 1989 йили, декабрь ойи ўрталари бўлса керак, академиянинг бир гуруҳ мухбир аъзолари ва академикларини тўплашиб, ижтимоий фанларнинг муаммоларини ўртага ташлаб, ҳар биримизга аниқ бир йўналиш устида илмий иш бошлаш топширилди.

— Сиз, — деди академик-котиб менга қараб, — Темур ва темурийлар даври тарихи, маданияти масалалари билан шуғулланинг шогирдларингиз билан.

Шу ерда кекса академиклардан бири масалага «ойдинлик» киритди:

— «Темур ва темурийлар даври тарихи ва маданияти» демайлик, «XV аср тарихи ва маданияти» дейилгани маъқул.

Қаранг, Амир Темур ва темурийлар номи кўпларга яқин-яқинларда ҳам нақадар даҳшатли бўлган.

Хайрлиси шулки, ўша кекса академигимиз бугун яхшигина темуршунос бўлиб қолди. Темур ва темурийлар даврида ижтимоий, маънавий ҳаёт ҳақида бир неча яхши мақола ҳамда рисолалар ёзиб, чоп эттирди.

Буни ҳам эътироф дейдилар.

Амир Темур ва у барпо этган катта давлатни Ғарбда XIV асрнинг охири, XV асрдаёқ танишган ва тан олганлар. Бу ҳақда XVII асрдан бери мингдан ортиқ ҳар хил асар ёзилган. Лекин уни биров мўғул деса, бошқалари Тамерлан («Темур ланг» сўзининг бузилган шакли) деб аташда давом этдилар. Худога шукр, Оврупо ва Америкада олимларнинг кўпчилиги бу улуғ зотнинг номи, келиб чиқишини тўғри айтадиган ҳамда ёзадиган («соҳибқирон Амир Темур» тарзида) бўлиб қолишди. Яқинда АҚШлик бир ҳарбий мутахассиснинг Амир Темур ҳақида ёзган мақоласини ўқиб қолдим. «Дунёда тенги йўқ саркарда эди» деб ёзибди. Уни улуғлаб кўп мамлакатларда ўтказилаётган халқаро конференциялар-чи?

Бу ҳам эътироф, Амир Темурнинг ватани ва жаҳон тарихидаги ўрни, ролини тан олиш демакдир.

— «Улкан мерос ҳамма вақт улкан мухолифлик туғдиради». Бу — соҳибқирон Амир Темурнинг гапи. Ҳозир эришилган муваффақиятлар катта ишнинг бошланиши. Эндиликда илм аҳлини, ижодкорларни, бутун жамоатчиликни янада масъулиятли вазифалар кутаяпти. Шубҳасиз, Ўзбекистон Темур ва темурийлар даври маданиятини тадқиқ қилувчи дунё марказига айланиши лозим.

— Иншооллоҳ, шундай бўлади. Бу улуғ юмушнинг куртаклари пайдо бўлди. Амир Темур ва темурийлар даври тарихи ва маданиятини ўрганишга астойдил киришдик. Биз олимлар, ёзувчилар, шоирларни бунга рағбатлантирган ва зарур шарт-шароит яратиб бераётган ҳам ҳукуматимиз ва унинг бошлиғи Президент Ислом Каримов бўлаётир.

Халқаро Амир Темур жамғармасининг таъсис этилиши, Тошкентда Темурийлар тарихи Давлат музейининг қурилиши бунга яққол мисолдир. Музей келажакда улкан бир зиёратгоҳга ва муҳим илмий марказга айланади. Мен бунга аминман.

Халқаро Амир Темур жамғармаси ўтган шу қисқа вақт ичида бу йўлда озми-кўпми тадбирларни амалга оширди. Жамғарма ташкилий жиҳатдан шаклланди. Республикамизнинг ҳамма вилоятларида ва айрим хорижий мамлакатларда унинг бўлимлари ташкил топди. Жамғарма жойлардаги бўлимлари билан биргаликда Темур ва Темурийлар даври тарихи, маданиятини ўрганиш орқали халқимизнинг миллий ғурур ҳамда миллий ифтихорини уйғунлаштириш, ёшларни миллий истиқлол, ватанпарварлик руҳида тарбиялашга ўз ҳиссасини қўшмоқда.

Бизда ҳам миллий мустақиллик туфайли тарих фанида янги илмий йўналиш — темуршунослик пайдо бўлди. Хўш, уни қайси йўналишлар бўйича тараққий эттириш маъқул?

Биринчи навбатда, Темур ва темурийлар даврида ёзилган қўлёзма асарларини, Темур ва темурийларнинг хорижий давлатлар олий ҳукмдорлари билан ёзишмаларини, элчилар, савдогарларнинг эсдаликларини тўплаб, ўзбек ҳамда рус тилларига таржима қилиб нашр этиш зарур.

Иккинчиси, Амир Темур ва темурийлар даври тарихи, маданияти ҳақида илмий, илмий-оммабоп китоблар ёзиб чоп этиш лозим.

Учинчиси, ҳазрат соҳибқирон ва унинг улуғ авлоди ҳақида яхши бадиий асарлар (романлар, достонлар, саҳна асарлари, киносценарийлар) яратиш керак бўлади.

Тааждубки, Амир Темур авлодининг кўпчилиги йирик давлат арбоби бўлиш билан бирга ё шоир (Султон Ҳусайн, Саид Аҳмад, Ҳалил Султон, Бобур, Зебунисо, Баҳодиршоҳ II), ё бўлмаса олим (Бобур, Бойсунғур, Жаҳонгир, Гулбаданбегим, Доро Шукуҳ) бўлишган. Уларнинг баъзи асарлари сақланган. Бу асарларни ҳам ўрганиш ва таржима қилиб оммалаштириш пайти келди. Бу — темуршуносликнинг тўртинчи йўналиши бўлиб қолмоғи керак.

Ва ниҳоят, бешинчи йўналиш — Темур ва Темурийлар ҳақида Оврупо, Осиё, АҚШ билан Канадада XIV-XVII асрлардан бери ёзилган китобларнинг феҳристи (каталоги)ни тузиш, чоп этиш зарур. Бу йўлда ҳозирда хорижий мамлакатларда хизмат қилиб турган олимларимиз Акмал Саидов ва Шамсуддин Бобохонов кабиларнинг ишлари таҳсинга сазовордир. Акмал Саидов билан Э. Ртвеладзе Оврупада, Темур ва темурийлар ҳақида ёзилган Франция кутубхоналарида, музейларида сақланаётган мингдан ортиқ асарларнинг феҳристини чоп қилдилар. Жумладан, Шамсуддин Бобохонов билан Насрулло Мубашшир ат-Торозийнинг «Амир Темур ва темурийлар ҳақида Миср кутубхоналарида сақланаётган манбаа ва қўлланмалар феҳристи»ни алоҳида қайд этиш лозим. Бу савоб ишни хорижий мамлакатларда хизмат қилиб турган бошқа олимларимиз ва вакилларимиз ҳам амалга оширишларига ишончимиз комил.

Суҳбатдош:
Ҳаким САТТОРИЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

«ҒОЯТ АҚЛ ВА ЗАКОСИДАН»...

Буюк донишманд, ҳазрати Алишер Навоий 901 ҳижри (1495-96) йили битган «Насойимул муҳаббат мин-шамойомул футувват» асарида Амир Темур тўғрисидаги бир лавҳа алоҳида аҳамиятга эгадир.

Ушбу асардаги турк машойихлари қисмининг 648-авлиё тартибида қўйидаги матнни ўқиймиз: «Бобо Сангу, қаддаса сирраҳу, замон мажзубларидан эрмиш, Андхуд қасабасида (шаҳарчасида) бўлур эрмиш. Рамзларни (имо-ишорат, яширин белгиларни) билганлар натижа топарлар эрмиш, Темурбек Хуросон мулки азиматиға (мақсад қилиш, сафарга чиқиш) юруганда, Андҳудга етганда машҳурдурки, Бобо ҳидматига борғондур. Ултурғондин сўнгра Бобо илайида (олдида) бир сўфрада яхна эт эркандур. Қўйнинг яхна тўшини олиб, Темурбек сори отибдур. Темурбек ғоят ақл ва закосидан дебдурки, Хуросонни ер юзининг кўкси дебдурлар, ани Бобо бизга ҳавола қилди, деб бу башорат била юруб Хуросон мулкини олибдур. Бобо Сангунинг қабри ҳам Андҳуд қасабасидадур» (қўлёзма, 97а, 98б варақ).

Навоий ёзган Бобо Сангу ўша давр замонасининг мажзубларидан, яъни мажзуб — тасаввуфда ҳайрат мақомида турган, Оллоҳга руҳан яқинлашган, фано даражасидаги киши, эрди. У келажакни идрок этувчи, ички ботин кўнгил билан ҳар ишни тасаввур қилувчи зот сифатида кўрсатилган эди. Шунинг учун унинг нозик имо-ишорати, яъни яхна қўй тўшини Темурга отиши моҳият нуқтаи назаридан маъно билдирар эди.

Бу кичик лавҳа билан биз қиёси йўқ буюк саркарда Амир Темурнинг Навоий айтган «ғоят ақл ва закоси»ни тушунишимизга кўмак беради, у соҳибқироннинг фаолияти ва унинг шахсиятини тушунишда алоҳида аҳамият касб этгусидир.

Ҳамидхон ИСЛОМИЙ,
ЎзРФА қўлёзмалар институтининг катта илмий ходими.

РОСТИЙ — РУСТИЙ

Султони Соҳибқирон маҳобатли ҳайкалининг остига унинг энг севган шиори ёзиб қўйилган. Бу шиор жаҳонгирнинг хос қиличида ҳам, узугидаги муҳрида ҳам айнан форсийда — «Ростий — рустий» тарзида битилган эди.

Хўш, Темур бу қадар улуғлаган шиорнинг моҳиятида нима ётади?

Бу айни: «Куч — адолатда», — деган маънони бериши кўпчиликка маълум.

«Ростий» — тўғрилик, адолат деган тушунчаларни англатади. «рустий» эса кучлилик, қувват, мустаҳкамлик маъноларида келади. Форсий луғатларда унинг «роҳат», «фароғат» маънолари ҳам қайд этиладики, бундан шиорда: «Адолатли бўлсангиз, роҳат-фароғатда яшайсиз», — деган мазмун ҳам келиб чиқиши ойдинлашади.

Шартли равишда айтиш мумкинки, Амир Темур буюк бир салтанатни барпо этган бўлса, Навоий ана шу темурийлар салтанатининг ўзига хос тадқиқотчиси сифатида асарлар яратди. Темур тузган амалиянинг асосида ётган «Ростий — рустий» бош шиори Навоий ёзган назариянинг ҳам ўзаги бўлиши табиий эди.

Аслан ҳам шундай.

«Ҳайрат ул-аброр»нинг 26-боби махсус солотин, яъни султонлар ҳақида. тўғридан-тўғри «сен» дея шоҳга мурожаат услубида битилган бу бобда шоир подшоҳ қандай бўлиши кераклиги борасидаги қарашларини илгари суради. Ҳатто ҳукмдорларга қарата бевосита маслаҳатлар беришга ҳам ўтиб кетади. Айш-ишратга муккасидан тушган, адолатсизликларга йўл қўядиган, охиратни — қиёмат кунини ўйламайдиган шоҳларни ҳушёрликка чақиради.

Шу бобнинг Амир Темур билан боғлиқ икки нозик нуқтаси бор.

Биринчиси шуки, шоҳнинг бошига Сулаймонга ўхшаб Ҳумой қуши соя солиши, унинг қўлини Жамшид каби жом ўпишини гапириб келиб, шоир бирдан ҳукмдор узугига баланд фалак «Ростий — рустий» шиорини нақшлаганини эсга олади:

Ҳотами адлингға сипеҳри баланд,
«Ростиву русти(й)» била нақшбанд.

Демак, Навоий подшоҳларни Амир Темур ақидасига амал қилиб, адолатли ҳукм юргизишга ундаяпти. Унинг талабига кўра, адолат билан амр қилиш подшоҳнинг туғроси, яъни буйруқлари бошига битиб қўйилиши шарт:

Хутбайи жоҳинг қадар инšо қилиб,
«Яъмуру би-л-адл» ила туғро қилиб.

Бу Амир Темур билан боғлиқ иккинчи жиҳат.

Амир Темур шиорининг навоиёна шарҳи шу билангина тугаб қўя қолмайди.

Навоий ижодининг ўзига хос «дастурнома»си бўлмиш «Ҳайрат ул-аброр»нинг 40-боби — ўнинчи мақолотига келиб, ростлик масаласи алоҳида мавзуъ қилиб қўйилади. Бу энди фақат шоҳларга эмас, умуминсонларга тегишли панд-насиҳат. Бироқ тўғриликнинг нақадар азиз фазилат эканини тушунтириш учун ҳам шоир яна адолатли подшоҳ тимсолига айланиб кетган Сулаймон пайғамбарнинг ҳукмронлигини мисолга олади. Чунки айнан ана шу тўғрилиги — адолатлилиги учун ҳам халқ ана шу раҳнамо пайғамбарга эргашди. Бу буюк адолатпешанинг узугидаги муҳрда: «Ростий — рустий», деб битилган эди:

Лек Сулаймонға нечукким замон,
Ҳотам ила ҳукм этиб эрди равон.

Анга доғи гардиши чархи барин
Салтанат ичра бериб андоқ нигин,

Ул нимаким, ҳар киши хонлиқ топиб,
Ҳукми анинг бирла равонлиқ топиб.

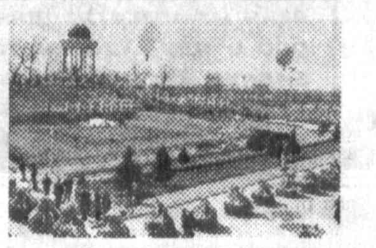

Хатдин ўлуб анда доғи бу шараф,
Хатти бўлуб гавҳар-у, ҳотам — садаф.

Турфа буким, хаттин анинг рўзгор
«Ростий — рустий» этиб ошкор.

Қилмаса бу муҳр хати ёрлиқ,
Шоҳға йўқ ғайри гирифторлиқ.

Тузлук ўлуб охир анга дастгир,
Тузлук ила халқ анга фармонпазир.

Бу тасвирлардан шундай маъно англашиляптики, Амир Темургача Ислом оламида Сулаймон пайғамбарнинг ана ўша машҳур узугидаги муҳрда «Ростий — рустий» шиори ёзилган эди, деган ақида мавжуд бўлган. Султони Соҳибқирон бу шиорни танлашда ана шу ақидага суянган кўринади.

Ҳар ҳолда, Навоийнинг Амир Темур шиорини икки бор махсус шарҳлаши ҳам унинг адолатни қанчалар улуғлаганидан далолат беради.

Шуларгагина таяниб ҳам айтиш мумкинки, Навоий ўз асарларида, ялпи олганда, Амир Темурни адолатли подшоҳ янглиғ ҳурматлайди.

Султонмурод ОЛИМ,
Халқаро Аҳмад Яссавий мукофоти соҳиби.

КУТУБХОНАНИ ҚИДИРИБ...

Шарқда азалдан фозил инсонларни ва илму фан жавҳарлари тўпланган китобларни қадрлашган.

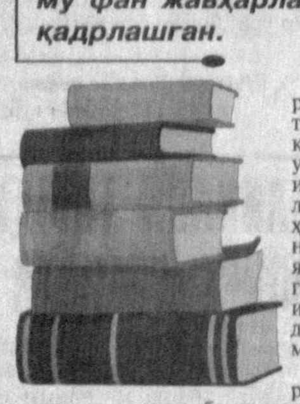

Бундан минг йиллар аввал ҳам Бухоро, Хива, Самарқандда мавжуд бўлган кутубхоналар шуҳрати етти иқлимга тарқалгани, уларнинг зиёсидан баҳра олиш учун олис мамлакатлардан ҳам толиби илмлар ана шу даргоҳларни излаб келишгани маълум. Шарқнинг маърифатли ҳукмдорлари ўз саройларидаги кутубхоналарни кенгайтириш, уларни мунтазам янги-янги асарлар билан бойитиб боришга ҳамиша катта эътибор беришган. Бу ишни давлат аҳамиятига молик юмуш, деб билганликлари ҳақида кўплаб маълумотлар мавжуд.

Амир Темур ва Улуғбек кутубхоналарининг сири асрлар давомида минглаб кишилар ақлини банд қилиб келмоқда. Уларнинг изсиз кетиши сабаблари, кейинги тақдирини билиш учун қанчадан-қанча олимлар бош қотирмаган, дейсиз.

Шу ерда Амир Темур кутубхонасини ёки ҳеч бўлмаса унинг изини топишга нақадар катта аҳамият берилганини кўрсатувчи бир воқеа хусусида тўхталиш жоиздир. Туркистон ўлкаси Россия томонидан босиб олина бошланган илк дамлардаёқ қўшин бошлиқлари, ҳарбий губернаторлар махфий тарзда Петербургдан Амир Темур кутубхонасини қидиришга киришиш ва уни топиш тўғрисида кўрсатма оладилар. Буни Туркистон ҳарбий губернаторининг ҳали 1866 йилнинг 17 январидаёқ Петербургга йўллаган шу хусусдаги маълумотномаси ҳам исботлаб турибди. Бу маълумотномада Амир Темур кутубхонасини топиш мақсадида шошилинч чоралар кўраётганлиги ҳақида хабар беради.

Маълумки, ўша пайтлар ҳали Самарқанд рус қўшинлари томонидан истило қилинмаган эди. Шу сабабли улар кутубхона изларини бевосита Самарқанднинг ўзидан излаш имконига эга эмасдилар. Ана шунинг учун ҳам губернатор бу борада барча воситалардан фойдаланаётганлигини хабар қилади. У савдо-сотиқ ишлари билан Бухорога қатнаётган тижоратчиларни ёллаб, уларга Самарқандда бўлиши эҳтимоли тутилаётган соҳибқирон кутубхонасини қидириш, у сақланаётган жойни аниқлашни топширади.

Кейинчалик 1868 йилда Самарқанд ҳам босиб олингач, орадан саноқли кунлар ўтиб, рус шарқшуноси А. Л. Кун қидирув ишларини бевосита шу ерда олиб бориш учун шаҳарга етиб келади. У кутубхонага оид ёки у ҳақида бирор бир маълумот бериш мумкин бўлган ҳужжатларни қидириб, Самарқанд мадрасаларида сақланаётган барча вақф қоғозларини тўплашга киришади. Қисқа вақт ичида унинг бир юз элликтадан зиёд турли ҳужжатларни ўрганганини ҳамда уларни рус тилига таржима қилиб умумлаштиргани маълум. Аммо улар орасида Амир Темур кутубхонаси ҳақида хабар берувчи бирор бир маълумотни топганми ёки йўқми, буниси мавҳумлигича қолмоқда.

Музаффар МУҚИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТЕРМИЗ САҲНАСИДА

Сурхондарё вилоят театри «Амир Темур ва Боязид Йилдирим» деб номланган саҳна асарини яратди. Саҳналаштирувчи режиссёр — Мансур Равшанов, муаллиф — Қилич Абдунабиев.

Спектаклни томоша қилаётганлар асар муаллифларини «боплашибди», деб қутлашмоқда. Театрнинг собиқ артисти, ҳозирги кунда маданият ишлари вазири ўринбосари Муҳаммадали Абдуқундузов ҳам спектаклга бир сўз билан ўзининг баҳосини берди: «қойил!».

Т. РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СЕВИМЛИ МАСКАН

Мустақиллигимизнинг 5 йиллиги байрами тантаналари арафасида соҳибқирон бобомиз Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги муносабати билан Наманган вилояти марказида хиёбон бунёд этилганди. Қарийб 2,5 гектар майдонни эгаллаган масканга ташриф буюрганлар Темур фаолияти ва авлодлари ҳаётини акс эттирувчи паннолар билан танишиб тарихга назар ташласалар, фавворалар отилиб турган, гулларга бурканган йўлаклардан юриб завқ оладилар.

Хиёбонда энг замонавий усулда қурилган кўркам бинода ёш келин-куёвларнинг никоҳ маъракалари бўлиб ўтмоқда. Турмуш қураётган ёшлар мустақил ҳаётларини бобомиз номини ёд этиш ва унга ҳурмат бажо келтиришдан бошламоқдалар.

А. МАДАТОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТДА: Наманганадаги хиёбон ва унинг бунёдкорлари.
Т. МАҲКАМОВ олган сурат.

ХАЛҚИМИЗ ТОЛЕЪИН АЙЛАДИ НУРПОШ

УЛУҒ АЖДОДЛАР ИЗИДАН

XIX асрнинг авваларида Қўқон хонлигида давлатни бошқарган Умархон (Амирий) ва унинг завжаси — истеъдодли шоира Нодиранинг Бобур хонадонига, бинобарин, Темур авлодига мансублиги ҳақида ўша даврларда яратилган тарихий китоблари ва тазкираларда маълумотлар мавжуд.

Бу жуда муҳим далилларни ўз даври сиёсий-ижтимоий ва маданий ҳаётида катта мавқега эга бўлган Умархон ва Нодира ўз асарларида тасдиқлайдилар.

Умархон девонига ёзган дебочасида ўзининг насл-насаби жиҳатидан темурийлар аждодига мансублигини қуйидагича қайд этади: **«Бу ошуфта тасвидот роқими андоқ баёни ҳол ва шарҳи мофилбол қиларким, вужудим гулбуни Темур Кўрагон гулистони шажарасининг самарасидур, асолат бўстонида иззат баҳорининг обу ҳавоси тарбияти бирла бош чекиб нашъу намо пайдо қилдим ва хилқатим ниҳоликим, Бобур Султон чаманининг навбодасидур давлат ва салтанат риёзининг насими ройиҳаси бирла сарсабз бўлиб, муродим ғунчаларидин мақсуд гули очилди» (Девон, «Фан» 1972, 19-бет).**

Биз худди шундай жуда муҳим маълумотни Нодира шеъриятида ҳам учратамиз. Жумладан, унинг бир ғазалида қуйидаги ниҳоятда ўринли тафсилотга кўзимиз тушади:

Саёдат хонадони, шоҳи
Бобур насли покиман,
Худоё раҳмат, айла барча
аждоди изомимни.
(Асарлар, 1-жилд, 1968, 239-бет).

Нодира бир мухаммасида бош фарзанди Муҳаммад Алихоннинг дунёга келиши муносабати билан яна ўзининг аждодларини эсга олади ва авлодларига катта ҳурмат билан қуйидагиларни ёзади:

Баҳри давлатдин башорат, Сизга, эй аҳли жаҳон,
Бир ҳумоюн тифл Бобур наслидин бўлди аён,
Навниҳоли бўстони Темури соҳибқирон,
Умрдин бар топқай ул шаҳзодаи олийнишон,
Жилвагар моҳи жамолидин асолат жавҳари.

Умархон вафотидан кейин Муҳаммад Алихоннинг ҳукмронлиги йилларида янги шоҳнинг ҳали анча ёшлигини кўзда тутиб, мамлакатни идора қилиш ишларига ҳомийликни Нодиранинг ўзи зиммасига олган эди. Моҳлар ойим эзгу бир ният билан ўзининг улуғ боболари — Темур ва Бобур томонидан амалга оширилган катта ишларнинг ҳеч бўлмаса кичик бир заррасини ҳаётда кўриш орзусида бўлади:

Мен ҳам эҳсон ила эл хотирин шод қилай,
Мулк вайроналарин адл ила обод қилай

Нодиранинг замондошлари Ҳакимхон тўра, Хотиф, Мушриф кабилар ўзларининг тарих ва адабиётга оид асарларида Нодиранинг мамлакатда парокандаликнинг олдини олиш, осойишталикни барқарор бўлиб қолишига эришиш, маданият ва адабиёт соҳасидаги олиб борган ишларини алоҳида таъкидлаб ўтганлар. Шоира томонидан амалга оширилган тадбирлар унинг буюк аждодларининг ишидан бир заррадек кўзга ташланиб туради.

Маҳбуба ҚОДИРОВА,
филология фанлари доктори,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби.

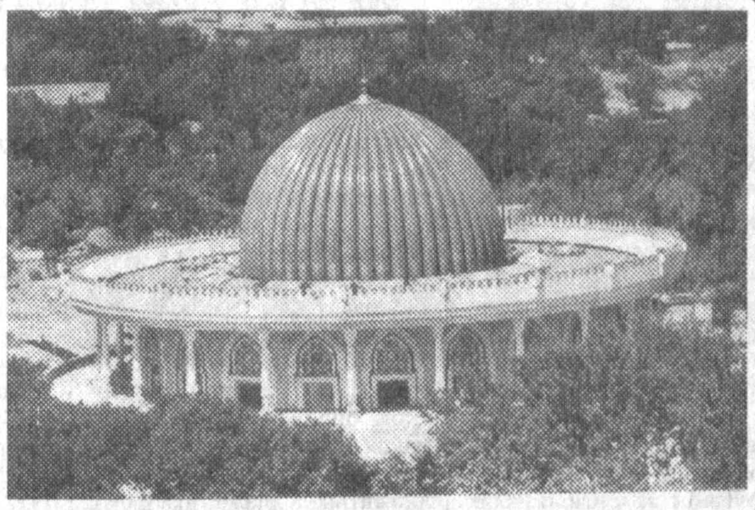

МОЗИЙГОҲ

У буюк элининг меҳри
табаррук
Фарзанди, сардори
Соҳибқиронга,
Қолади тарихда ким бўлса
буюк,
Нур бўлиб таралур номи
жаҳонга.

«СОҲИБҚИРОН ЮЛДУЗИ»

янги газетанинг номи шундай аталади

Истиқлол туфайли бобокалонимиз соҳибқирон Амир Темур ҳазратларининг мероси халқимизга қайтиши муносабати билан маърифат уммонида кенг уфқлар очилди. XIV-XV асрлардаёқ дунёни ҳайратга солган бу воқелик ҳозиргача чуқур ва атрофлича тадқиқ этилмай келинди.

Хорижда олиб борилган илмий кузатишлар эса ўша олимнинг фидойилиги ва тафаккур оламига ҳурмати туфайли эди, холос. Бу кенг қамровли ва теран ишга давлат миқёсида аҳамият бериш энди бизнинг мамлакатимизда — мустақил Ўзбекистонда бошланди. Соҳибқироннинг 660 йиллик тўйлари муносабати билан изҳор этилган дунё ҳайрати бу борада жуда катта очилмаган қўриқ мавжудлигини кўрсатди. Ана шундай хайрли ишга киришилар экан, ҳукуматимиз қарори билан ташкил этилган Халқаро Амир Темур хайрия жамғармаси илк қадамлардан бўлди. Жамғарма қисқа фурсатда ижтимоий ҳаётга фаол аралашиб, ўз қиёфасини кўрсатди.

Унинг кўп қиррали фаолияти доирасида матбуот нашрлари — газета ва журнал ташкил қилиш ҳам кўзда тутилган эди. Шубҳасиз, миллионларнинг минбари ҳисобланган газетанинг аҳамияти ҳақида маълум гапларни такрорлаш ортиқча, деб ўйлаймиз. Шу ҳақиқатни теран ҳис қилган жамғарма раҳбарияти ўз газетасини нашр этишга киришди ва соҳибқироннинг муборак тўйлари нишонланадиган кунларда унинг нишона сони муштарийлар қўлига етиб борди.

«Соҳибқирон юлдузи» деб номланган газета ўз олдида буюк меросни тарғиб қилиш ва бу юмушга жамоатчиликни жалб этишдек масъул вазифани кўндаланг қўйиб, илк марта ўқувчилар билан юзма-юз бўлди. Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитаси ижодий гуруҳи томонидан нашрга тайёрланган газета яқинда барпо этилган ўзбек-британия қўшма корхонаси — «Растр» босмахонасида рангли кўринишда чоп этилди.

«Буюк жаҳонгирга халқ эҳтироми» деган умумий сарлавҳа остида кўплаб қизиқарли мақолалар берилган. Хусусан, жамғарма бошқаруви раиси, академик Бўрибой Аҳмедов соҳибқирон меросининг халқимизга қайтарилиши тадрижи ҳақида фикр юритса, яқинда фойдаланишга топширилган Темурийлар тарихи давлат музейидан ёзилган репортажда мозийгоҳ ҳақида ҳикоя қилинади. Шу йил апрель ойида Парижда ўтказилган тантаналар ҳақида, Темурийлар даврида «Буюк ипак йўли» юзасидан берилган мақолалар ҳам маълумотларга бой. Самарқанд ва Шаҳрисабз гўзалликлари, соҳибқирон сиймосини яратган ҳайкалтарош ва рассомнинг кечинмалари ҳам ундан жой олган. Китобхонларга ҳавола қилинган Низомиддин Шомийнинг «Зафарнома»сидан парча бобокалонимиз ҳаётининг янги қирраларини очиб беради. Шунингдек, газетадан қизиқарли ахборотлар, хабарлар ҳам ўрин олган.

УНУТМАЙДИ МЎЙСАФИД КАВКАЗ ҲАМ

Ҳозирги пайтда Кавказ ва Кавказ орти ҳудудидаги жумҳуриятларда 20 дан ортиқ миллат вакиллари, чунончи, озарбайжон, арман, грузин, абхаз, лезгин, қабардин, осетин, қумиқ, лак, дарғин, авар, балқар, чечен, ингуш, адигей, черкас каби миллатларга мансуб халқлар яшайди. Кавказликларнинг оғзаки ва ёзма адабиётида, маданий ёдгорликларида туркий қабилаларнинг ҳаётига хос қадимги белгилар сақланган.

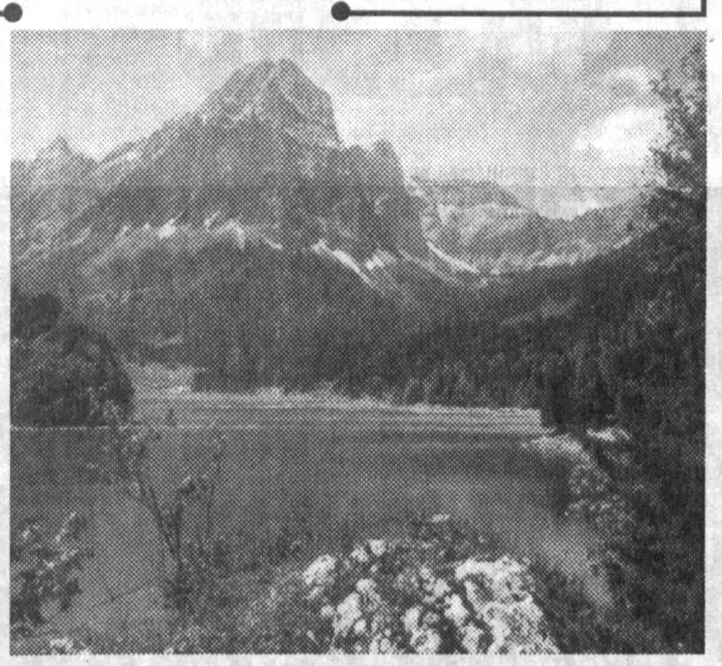

Уларнинг милоддан олдинги асрлардан бошланган тарихида жаҳон туркийларининг турмуш тарзи ўз аксини топган. бу ҳудудда яшаётган халқларнинг оғзаки ижодида туркий паҳлавонлар ҳаёти билан боғланган ўнлаб ривоят ва афсоналар бизгача етиб келгандир. Хусусан, Амир Темур шахсияти билан боғланган адабий сюжетлар кавказликлар ўртасида кенг тарқалган.

Амир Темур ҳақидаги ривоят ва афсоналарнинг Кавказ ва Кавказорти жумҳуриятларида яшайдиган халқлар ўртасида ҳозиргача айтилиб келинишининг ижтимоий-тарихий асослари мавжуд. Улуғ соҳибқирон бу ҳудудга ҳарбий юришлар қилган эди. Шарафуддин Али Яздийнинг ёзишича, Амир Темур 1386 йилда Тбилиси шаҳрини эгаллаган. У Тўхтамишга қарши юриш қилганида Кавказорти вилоятларида ҳам бўлган. Тарих Амир Темур чечен, осетин, абхаз, черказ ва бошқа халқларнинг тақдирида ижтимоий-сиёсий ўзгаришлар ясаганлигидан гувоҳлик беради.

Чечен халқ оғзаки ижодида Амир Темур ҳақида ўнлаб ривоятлар сақланиб қолган. Бу адабий сюжетларни В. Миллер, Ч. Ахриев, Б. Далгат каби чечен фольклоршунослари тўплаганлар.

Ривоятда келтирилишича, соҳибқироннинг ўғли йўқолади. У ўғлини топиш учун кўп сонли қўшин тўплайди. Қўшин ўтган йўлларда катта хандақлар қазилган. Бу хандақлар Каспийдан Қора денгизгача, ундан рус ерлари томон чўзилган экан. Айтишларича, жангчилар қазиган тупроқлар олтинга айланган экан. Ўтган асрда яшаган В. Миллер «Темур хандақлари» деб ном олган бу чуқурларни Шимолий Кавказда, Кичик Чечения ва Терекда, Қабардин-Болқарияда ва бошқа жойларда учратиш мумкинлигини ёзиб қолдирган. Амир Темур Сунжи дарёси бўйлаб юқорига кўтарилганда кўприк қурдирган экан. Ҳозир бу жой «Темур кўприги» деб номланади.

Чечен-ингушларнинг миллий қаҳрамони Соска Сослан туркумидаги ривоятларда ҳам Амир Темур шахсияти билан боғланган адабий сюжетлар мавжуд. Улардан бирида айтилишича, паҳлавон Сосланга Кавказ тоғлари торлик қилади. Сослан ҳар куни бу тоғларни учқур отида айланиб юрарди. У дунёни кезишга отланади ва Самарқандга келиб қолади. Сослан бу шаҳарда Амир Темур билан танишади ва дўстлашади. Воқеалар жараёнида Темур билан Сослан ўртасида келишмовчилик пайдо бўлади. Сослан Темурнинг ўғлини ўғирлаб, ўз юртига олиб кетади. Ривоятда Амир Темурнинг Кавказ томонларга жанговар юришларининг асоси ана шу воқеага боғлангандек тасвирланган. Йўқолган ўғилнинг топилиши тасвирлари ҳам ғоят қизиқарли берилган. Амир Темур ўғлини топиш учун бир ақлли тадбир ўтказади. У олтиндан нон ясашни буюради. Тайёрланган нонни элга кўрсатиб, унинг баҳосини аниқлашни сўрайди. Хизматкорлар ҳисобсиз одамлардан ноннинг баҳосини биладилар ва уларнинг жавобини Амир Темурга келиб айтадилар. Эл орасидаги йигитлардан бири қуйма олтин нонга шундай баҳо берган экан: «Унинг нархи бир нон пули билан баробар. Чунки очарчилик йиллари одамлар пашшани ҳам ейишга тайёр эдилар». Амир Темур бундай жавоб фақат ўғлидан чиқишини билган ва фарзандини шундай қилиб топган экан. Шу мавзудаги бошқа бир афсонада эса жавоб янада донолик билан ифодаланган. Олтин тўла халтани кўрган йигит уни «бир бурда нонга ҳам арзимайди» деб баҳолайди. Бу жавобни эшитган Амир Темур ўғли топилганидан хурсанд бўлади ва шундай дейди: «Ҳа, сизлар кўрсатган халтадаги олтин бир бурда нонга арзимайди. Чунки одам олтинсиз яшай олади, лекин нонсиз яшаб бўлмайди».

Осетин халқ оғзаки ижодида Амир Темур тўғрисида яратилган ривоятлар бир мунча мифологик хусусиятга эга. Масалан, дигорлар Қутб юлдузини Темур деб аташаркан. Ривоятга кўра, Темур осмонда фаришталар билан бирга юради ва етти оғайни юлдузига тазйиқ ўтказади. Айтишларича, у етти оғайнининг устозларини ўлдирган эмиш. Шунда улар Темурни ўлдириш қасдига тушадилар. Амир Темур уларнинг режасини англайди ва осмонда юришни тўхтатиб, қуёшнинг ўртасига бориб ўтиради. Амир Темур икки ёнбошига икки отни қоравул қилиб олади. Оғайнилар — етти юлдуз катта айиққа айланишиб, ҳеч бир муваффақиятга эришмаган ҳолда унинг орқасидан қувиб юрар экан.

Дигорларнинг бошқа бир ривоятида айтилишича, Амир Темурнинг қанотлари бўлган ва у қуёш атрофида уч марта айланган. Бутун дунёдаги денгизлар унинг қўлида эди. Лекин тоғлар унга бўйсунмаган. Шунда у катта қўшин тўплаб, уларга қарши жангга отланади. Қўшини алашиб кетмаслиги учун, Темур фармонига биноан, қуллар уларнинг орқасидан хандақлар қазади. Амир Темур жангда ғолиб келиб, ўзи осмонга кўтарилганича юлдузга айланиб кетган эмиш. Демак, Амир Темурнинг осмон жисмлари билан боғланган мифологик тасвирлари унинг сиймоси, шахсияти, қаҳрамонлиги улуғланганлигининг белгисидир.

Амир Темур образи тасвирланган ривоятларда соҳибқироннинг ҳаёти тасодифий ҳақиқат қилиб кўрсатилган сюжетлар етакчи ўринни эгаллайди. Масалан, осетинларнинг афсоналаридан бирида Амир Темур ҳеч кимнинг қадами етмаган ва бориш ҳам машаққатли бўлган тоғга етиб келади. Бу жойда уч опа-сингил бор эди. Соҳибқирон уларга ёш ва гўзал араб чавандози сифатида кўринади. Темур уч опа-сингилни ҳам хотинликка олади. Айтишларича, уларнинг каттаси осетин бўлиб, ундан Дигор туғилган ва шундай номдаги уруғ ҳам пайдо бўлган.

Кавказ халқлари оғзаки ижодида Амир Темур тўғрисида яратилган адабий сюжетлар орасида яна бир ривоят ажралиб туради. У қабардин халқ афсонасидир. Унда Темур Дарбанд шаҳрининг подшоси сифатида кўрсатилган. Унинг қизи сеҳрли куч ёрдамида Истанбулга тушади. Натижада, Темур Истанбул шоҳи билан жанг қилади. Қора денгиздан қайиқларда сузиб ўтган Темур қўшинларининг сони шунчалик кўп бўлганки, натижада улар ўтган йўл кенгайиб ва чуқурлашиб борган экан.

Юқорида келтирилган ривоятлар Кавказ халқлари оғзаки ижодида Амир Темур образи яратилган адабий сюжетлар катта силсилани ташкил этишини кўрсатади. Ўрни келганда таъкидлаш керакки, Кавказ халқлари оғзаки ижодида Амир Темур образи мавзуини кенгроқ ўрганиш бугунги ўзбек адабиётшунослиги олдидаги долзарб масалалардан бири бўлиб қолмоқда.

А. АБДУРАҲМОНОВ,
Алишер Навоий номидаги Самарқанд давлат дорилфунунининг доценти.

Дил изҳори

Соҳибқирон Амир Темур юбилейи муносабати билан пойтахтимизда ниҳоятда қисқа вақтлар ичида қуриб битказилган Темурийлар тарихи Давлат музейини томоша қилиб юрарканман, бинонинг кўкка бўй чўзган нилий гумбази, сарбозлардек саф тортган мустаҳкам устунлари, мармардан ишланган саҳни-ю, мўъжизакор фаввораси жилолари кўзни қамаштиради. Таъбир жоиз бўлса, ушбу замонавий меъморчилик ансамбли бунёдкор авлодларнинг бунёдкор аждодлар руҳи олдидаги буюк эҳтироминиг рамзига айланажак. Зеро, «Оққан дарё — оқади», деганларидек, бизнинг қонимизда ўша бобокалонларимизнинг қони жўшиб турибди.

Ўткир ҲАЙДАВОЛОВ,
талаба.

* * *

Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги юбилейи муносабати билан соҳибқироннинг ота юрти — Шаҳрисабзда ҳам улкан бунёдкорлик ишлари амалга оширилди. Шаҳарнинг ҳусни-жамоли янада чирой очди. Айниқса, яқинда бу ерда ташкил этилган Амир Темур номидаги майдоннинг Оқсарой рўпарасидаги марказида соҳибқирон бобомизнинг ҳайкали очилгани муҳим воқеа бўлди.

Эркин ХУШВАҚТОВ,
драматург.

ПОКИСТОНДА ФИЛЬМ ЯРАТИЛАЯПТИ

«Рожа ханат» адабий журнали бош муҳаррири Тоҳир Аслам билан мулоқот

Амир Темур ҳазратларининг 660 йиллик тўйига иштирок этиш ниятида хориждан диёримизга ташриф буюраётган меҳмонлар орасида покистонлик бир биродарни учратиб қолдим. У ҳам ўзимизга ўхшаш ҳокисор касб соҳиби — журналист экан. Тилларимиз ўзгача бўлса-да, тилмоч орқали суҳбатимиз анча қизиқарли кечди.

— Ўзбекистонга саккизинчи бор келишим, — дейди, покистонлик меҳмон Тоҳир Аслам Гора. — Ҳар сафар Тошкентда бир янгиликнинг устидан чиқаман. Ўтган галги ташрифимда бу ерда аллақандай қаватли уйлар бор эди. Энди эса маҳобатли музей қад ростлабди. Унинг гумбазини айтмайсизми, фусункор! Рўпарадаги «Биржа маркази» биноси ҳам ўзига хос санъат маҳсули. Кеча «Интер континентал» меҳмонхонасини бориб кўрдик. Хуллас, Ўзбекистонда шаҳарсозлик санъати камол топган экан.

Тарихий манбааларда зикр этилишича, Амир Темур ҳазратларининг олий сифатларидан бири ҳам — юрт ободончилигига жиддий эътибор билан қарашлари бўлган.

Тоҳир Аслам нафақат «Рожа Ханат» журналининг бош муҳаррири, балки, ёзувчи, иқтидорли таржимон, танқидчи, ношр, унинг қисса ва ҳикояларини севиб мутоала қиладилар. У ҳали ёш бўлишига қарамай, бугунгача бир нечта китоб ёзишга улгурди. У бугун Халқаро Амир Темур хайрия жамғармасининг Покистон бўлимини бошқараяпти.

— Хуллас, ишлар, ташвишлар, кўп, — дейди Тоҳир Аслам. — Бугунгача Амир Темур ҳазратларининг ҳаёти ва фаолиятига бағишлаб тўртта семинар ўтказдик. Унда олимлар, тарихчилар, вазирлар, ёзувчи ва шоирлар, талабалар иштирок этишди. Мақсадимиз, Темур ва темурийлар даври ҳақида покистонликларда тўлақонли тасаввур ҳосил қилиш, унинг бугунги авлодларга қолдирган бой тарихий меросини ўқиб ўрганишдир.

— Яна қандай юмушлар билан бандсиз?

— Энг аввало оила, фарзандлар тарбияси мени кўпроқ ўзига жалб этади. Чунки мусулмон киши учун оила энг муқаддас зарурият.

Бугун биз Покистон телевидениеси билан ҳамкорликда «Темур ва темурийлар даври» тўғрисида тарихий, ҳужжатли телесериални тасвирга олаяпмиз. Ўзбекистонлик олим Бўрибой Аҳмедовнинг «Амир темур» тарихий романини урду тилига таржима қилаяпмиз.

Амжад Ислом Амжад «Амир Темур» кинофильми сценарийсини ёзаяпти.

— Ўзбек адибларининг асарлари покистонликларга яхши танишми? Умуман, бу борада икки халқ яқинлигини қандай тасаввур қиласиз?

— Биз фақат Мустақилликка эришганларингдан сўнггина, Ўзбекистон ҳақида, унинг ажойиб, ҳимматли, меҳмондўст халқи тўғрисида аниқ тасаввурга эга бўла бошладик. Табиийки, ўзбек зиёлилари асарларини ҳам, Покистон халқи шу яқин 2-3 йил ичида «кашф» этишмоқда. Шахсан менда ўзбек ёзувчи ва шоирларидан Примкул Қодиров, Саид Аҳмад, Эркин Воҳидов, Тоҳир Малик, Неъмат Аминовнинг асарлари жуда бой таассурот қолдирди.

Покистон Ислом Республикаси Президенти Фарух Аҳмад Хон Легхарий жанобларининг Ўзбекистонга ташрифи ҳам айнан ана шу дўстлик ва ҳамкорликни янада равнақ топтиришга қаратилган. Биз покистонлик зиёлийларни ҳаяжонга солаётган яна бир ибратли иш бу Покистондан минглаб километр узоқликдаги бир жаннатмакон ўлкада бизнинг она тилимиз — урду лаҳжмасини ўзбек йигит-қизлари қунт билан ўрганишаётганидир.

Тошкент давлат шарқшунослик институтида урду тили мутахассислиги бўйича таълим олаётган беш нафар иқтидорли талабани ўз оталиғимизга олиб, уларни степендия билан таъминлаймиз.

«Халқ сўзи» мухбири
Ш. КАРИМОВ суҳбатлашди.

АВЛОДЛАР ЭҲТИРОМИ

1996 йил мамлакатимиз янги тарихида туб бурилиш даври бўлди, десак асло хато қилмаймиз. Ўтаётган ҳар бир кун келажакка юксак ишончимизни мустаҳкамламоқда. Бу шунчаки гап эмас, балки айни ҳақиқатдир.

Кечагина халқимиз мустақилликнинг беш йиллигини кенг нишонлади, ўзининг бўйбасти ва маънавий салоҳиятини бутун дунёга намоён этди. Бугун эса яна бир катта тантананинг шоҳиди бўлиб турибмиз.

Ўрта аср осмонида ёруғ юлдуздек чақнаган беназир инсон, буюк саркарда, соҳибқирон бобомиз Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги ҳамма жойда зўр хурсандчилик билан байрам қилинмоқда. Халқимиз бу ҳаяжонли ва унутилмас дамларни орзиқиб кутган эди. Истиқлол туфайли бобокалонимизнинг муборак номи қайта тикланди. Унинг тарих ва башарият олдидаги ўлмас хизматлари муносиб баҳоланди. Миллатимиз фахрига айланган соҳибқирон юбилейининг ЮНЕСКО томонидан халқаро миқёсда кенг нишонланаётганлиги бунинг ёрқин далилидир.

Таъкидлаш жоизки, Амир Темур ҳаётининг мазмуни тараққиёт, ҳурлик, Ватан, эркинлик ва адолатпарварлик ғоялари билан табиий равишда уйғунлашиб кетган. Дунёнинг ярмини забт этган бобокалонимиз илм-фан, маданият ва маърифатнинг ҳомийси сифатида эзгу ишларга бош-қош бўлди, неча-неча асрларга татигулик улкан мерос қолдирди. Шунинг учун ҳам мамлакатимиз жамоатчилиги, тараққийпарвар инсоният соҳибқирон таваллудининг 660 йиллигига ҳар жиҳатдан пухта тайёргарлик кўрди. Президентимиз Фармонига асосан 1996 йилнинг «Амир Темур йили» деб эълон қилиниши бу борадаги бунёдкорлик ишларига алоҳида мазмун ва кенг кўлам бахш этди. Кутлуғ тўй муносабати билан жойларда кўпгина янги иншоотлар қурилиб, фойдаланишга топширилди.

Йиллар, асрлар ўтади, аммо буюк бобокалонимизнинг эзгу ишлари тоабад унутилмайди. Халқимиз бор экан, унинг табаррук номи ҳам барҳаёт.

А. ИСМАТУЛЛАЕВ,
Оқолтин тумани маданият бўлими мудири.

• БУГУН — БМТ ТАШКИЛ ТОПГАН КУН

ЭЗГУЛИК ҚЎРҒОНИ

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти жаҳондаги энг йирик ва нуфузли халқаро ташкилот ҳисобланади. Жаҳон ҳамжамиятига дахлдор бўлган энг муҳим муаммоларни ҳал этиш ва ўрганиш мақсадида тузилган ушбу ташкилот мана 51 йилдирки тинчлик ва ҳамкорлик йўлида хизмат қилиб келмоқда.

Ушбу сана арафасида БМТнинг Ўзбекистондаги вакили Холид Малик мухбиримизга қуйидагиларни гапириб берди.

— Маълумки, БМТ ярим асрдан ошиқроқ вақт мобайнида сайёрамиздаги халқаро зиддиятларни ечиш, ойдинлик киритишда ўзининг муносиб ҳиссасини қўшиб келмоқда, — дейди жаноб вакил. — 51 йил ичида БМТнинг жаҳонда тинчлик ва хавфсизликни сақлаш, ер куррасида ирқчилик ҳамда мустамлакачиликни батамом тугатиш борасидаги фаолияти ҳар томонлама шаклланди. Энг муҳими, айни дамда халқаро низоларни БМТ доирасида ҳал этишнинг имкониятлари яратилди.

Шуни ҳам айтиш жоизки, бугунги кун БМТ ташкил топган даврдаги ҳаётдан тубдан фарқ қилади. Халқаро жараённи бундан 51 йил аввалги ўлчамлар ёки ўша даврда қабул қилинган айрим аҳдномалар тартиби билан таққослаб бўлмайди. Зеро, замон бу ривожланиш, ўзгариш, оддийроқ қилиб айтганда диалектика билан чамбарчас боғлиқ. Шу маънода ҳозирда БМТнинг халқаро миқёсдаги обрў-эътибори ва айниқса, масъулияти ошиб бормоқда. Шунингдек, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг халқаро зиддият ва ихтилофларини тинч музокаралар йўли билан ҳал этиш, иқтисодий ва ижтимоий тараққиётга кўмаклашиш, инсон ҳуқуқларига риоя этиш, инсонпарварлик ёрдами кўрсатиш борасида олиб бораётган саъй-ҳаракатлари жаҳон халқлари ҳамда мамлакатларининг унга бўлган ишончини янада оширди.

БМТ ёш Ўзбекистонни 1992 йилнинг март ойида таниди. Бу билан Ўзбекистоннинг сиёсий мустақиллиги янада мустаҳкамланди. Айни дамда Ўзбекистон билан БМТ хусусийлаштириш, бошқарув самарадорлигини ошириш, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш соҳаларида ўзаро фойдали ҳамкорлик қилиб келмоқда. БМТнинг юртингизда фаолият кўрсатаётган мавжуд миссиялари атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, бошқарувни такомиллаштириш каби кўплаб ишлар билан машғулдирлар. Биз Ўзбекистон раҳбарияти билан келишган ҳолда фаолият юритаяпмиз. Бу ўзаро ҳамкорлигимизнинг янада самарали бўлишига мақбул шарт-шароитлар яратмоқда.

Ҳар бир давлатнинг БМТда бўлиши унинг аъзо эканлиги билан кифояланмайди. Халқаро ҳамжамият сафида бўлиш — бу ишонч, масъулият, тенг ҳамкорлик олиб бориш, жаҳон тинчлиги ва осойишталиги учун дадил курашиш ҳамда юксак жавобгарлик ҳиссини англаб етишдир. Шуни мамнуният билан айтиш мумкинки, бугунги кунда мамлакатингизнинг халқаро ҳамжамиятдаги дастлабки одимлари Бирлашган Миллатлар Ташкилотидан муносиб ўрин эгаллаётганидан дарак беради. Шу нуқтаи назардан қараганда, Ўзбекистон Президентининг БМТ Бош ассамблеясининг 48 ва юбилей сана — 50 — сессияларида сўзлаган нутқи муҳим аҳамият касб этади. Негаки, Ислом Каримовнинг ҳар иккала маърузаси ҳам қисқа бўлишига қарамасдан Ўзбекистон ҳақида кенг ахборот берди, тинчлик ва хавфсизликка оид таклиф ҳамда ташаббуслари жаҳон афкор оммасида катта қизиқиш уйғотди.

Биз Ўзбекистоннинг бундан кейин ҳам кенг кўламли тинчлик ва ҳамкорликка оид ана шундай қудратли овози доимо янграб туришига аминмиз.

«Халқ сўзи» мухбири Фурқат САНАЕВ ёзиб олди.

ДИҚҚАТ: ТЕНДЕР!

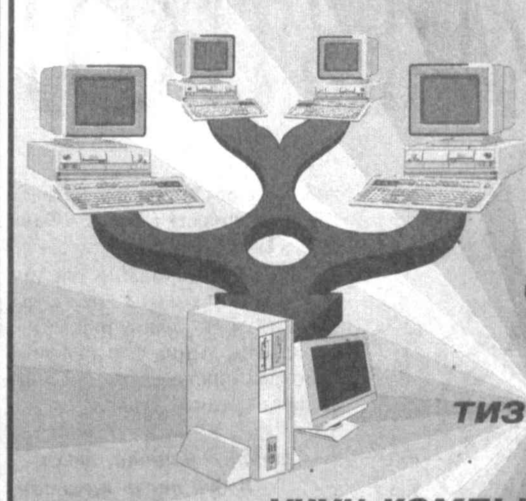

Ўзбекистон Республикаси Давистиқболстатқўмиси

барча манфаатдор фирмалар, компаниялар ва бошқа ташкилотларни Жаҳон тараққиёт ва ривожланиш банки молиявий таъминлаётган

"Давистиқболстатқўм тизимида ахборот-таҳлили шахобчасини яратиш учун компьютерлар, коммуникация асбоб-ускуналари ва дастурий воситаларни етказиб бериш" ТЕНДЕРИГА таклиф этади.

Зарур ахборот ва ҳужжатлар юзасидан Давистиқболстатқўмнинг ДҲМига мурожаат этилсин.
Манзил: 700077, Тошкент ш., Буюк Ипак йўли, 63, 3-қават, 312-хона А. Сотимов.
Тел.: (3712) 67-25-59, 67-23-68. Факс: (3712) 67-25-09.

• Обуна—97

«ЎЗБЕКИСТОН МАТБУОТИ» – СИЗНИНГ НАШРИНГИЗ ВА СУҲБАТДОШИНГИЗ

Дўст-дўстнинг ойнаси, дейди халқимиз. «Ўзбекистон матбуоти» журнали мустақил юртимиз қаламкашлари, телерадиожурналистлари, ношир ва матбаачилари, китоб савдоси ходимлари ҳаётининг кўзгуси, бўлажак журналист ва матбаачиларнинг маслаҳатгўйи, ишчи-деҳқон мухбирларнинг кўмакчиси сифатида фаолият кўрсатиб келмоқда. Унинг ижодкорлари ўз зиммаларидаги масъулиятли вазифани астойдил бажаришга интилиб, нашр мундарижаси ва савиясини оширишга баҳоли қудрат куч-ғайрат сарфлаб келмоқдалар.

Маълумки, ҳар қандай нашр — давр кўзгуси. Шу боисдан ҳам унинг доимий мундарижаси ва рукнлари бўлади, улар орқали давр нафаси муштарийларга етказилади. «Муҳаррир минбари», «Нашриёт-матбаачилик», «Телевидение. Радио», «Китоб — ақл чироғи», «Барҳаёт сиймолар», «Фахрийлар-фахримиз», «Ҳамкасбларимиз ҳақида ҳикоя қиламиз», «Сўз — ишчи-деҳқон мухбирларига», «Очиқ ва аччиқ гаплар», «Журналистлар ёзган китоблар», «Изланиш клуби» — булар «Ўзбекистон матбуоти» журналининг саҳифаларидан муҳим ўрин олган доимий рукнлардир.

Истиқлолдан сўнг Ўзбекистон журналистлари ҳам жаҳон янгиликларини мустақил ҳолда ёритмоқдалар. Шуни назарда тутиб саҳифаларимизда «Биз ва жаҳон», «Журналист хориж сафаридан қайтди» рукнлари пайдо бўлди. «Миллий матбуотимиз тарихига бир назар», «Матбуот тарихининг ўқилмаган саҳифалари» туркумидан берилаётган мақолалар ҳам ўқувчиларни бефарқ қолдирмаяпти. Бозор иқтисодиёти шароитида дуч келинаётган муаммоларни ечиш йўллари ҳақида ҳикоя қилувчи «Очиқ ва аччиқ гаплар», «Нуқтаи назар» рукнли мақолаларни чоп этиш ўз самарасини бераётир.

«Ўзбекистон матбуоти» таҳририяти келгуси — 1997 йил режаларини белгилаб олмоқда. Табиийки, ижодий режаларнинг амалга оширилиши ўз-ўзидан бўлмайди. Биз, республика оммавий ахборот воситаларида ишлаётган ҳамкасбларимиз — журналистлардан, нашриёт-матбаа иши фидойиларидан, фахрий қаламкашлардан, жамоатчи мухбирлардан, бўлажак журналистлардан кўплаб қизиқарли хат-хабарлар, мақолалар, лавҳалар ёзиб, таҳририятимизга жўнатиб туришларини жуда истардик..

Муҳтарам ҳамкасблар! «Ўзбекистон матбуоти»ни ва оммавий ахборот воситаларининг фаолияти билан яқинроқ танишаман десангиз, севимли нашрингизга обуна бўлишни унутманг! Журналнинг обуна нархи бошқа даврий нашрларникига қараганда анча арзон қилиб белгиланган. Тошкент шаҳрида бир йиллик обуна баҳоси — 106 сўм 80 тийин. Вилоятларда бир йиллик каталок баҳоси 78 сўм. Бунга алоқа ходимлари хизмат ҳақи кирмаган. Индекс — 75323.

З. Есенбоев,
«Ўзбекистон матбуоти» журналининг бош муҳаррири

• Футбол

ЎЗИГА ХОС ХАЛҚАРО ТУРНИР

Пойтахтимиздаги «Чилонзор» стадионида икки кунлик ўзига хос халқаро футбол турнири ўтказилди.

БМТнинг 51 йиллигига бағишланган бу мусобақада БМТнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси ходимлари жамоаси, республика ишбилармон ва ҳукумат идоралари вакиллари командаси, элчихоналар ходимлари ҳамда хорижий ишбилармонлардан ташкил топган жамоа, шунингдек, республика футбол фахрийларидан иборат командалар қатнашди.

Фахрийлар жамоаси таркибида собиқ пахтакорчилар — Аҳрол Иноятов, Тўлаган Исоқов, Равшан Юнусов, Вячеслав Солохо, Владимир Штерн, ҳукумат идоралари вакиллари жамоаси сафида Президент давлат маслаҳатчиси Алишер Азизхўжаевнинг майдонга чиқиши мухлислар диққатини тортди. Турнирда футбол фахрийлар командаси ғолиб чиқди ва бош соврин билан тақдирланди.

Р. ЭРМУҲАММАД.
СУРАТДА: Мусобақадан лавҳа.

Давлат мулк қўмитаси қошидаги қимматли қоғозлар бозори фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш маркази бошқармаси бошлиғи, бошқарма бошлиғининг ўринбосари ва бошқа масъул лавозимдаги шахслар бўш ўрнини эгаллаш учун

танлов эълон қилади.

Хусусийлаштириш инвестицион жамғармалар дастурини амалга ошириш учун ажратилиб, Жаҳон банкининг махсус кафолати билан молиялаштириладиган битимлар асосида ёлланади.

Танлов шартлари:

1. Республика давлат органлари ёки қимматли қоғозлар бозоридаги иш тажрибаси — камида 2 йил.
2. Катта жамоа фаолиятини режалаштириш ва мувофиқлаштириш тажрибаси.
3. Жамоат олдида сўзга чиқиш тажрибаси.

Танлов ўтказиш ва якун чиқариш муддати — 1996 йил 25 октябрь.

Қуйидаги телефонлар орқали мурожаат қилинг: 36-06-34, 36-32-27.

Энергетика вазирлиги томонидан чиқарилган Китоб шаҳридаги 226-МПМҚдан «Тўра Асқар ўғли» фирмаси қабул қилиб олган ЭВ-001 серияли N 0002112 юз минг сўмлик вексел йўқолганлиги сабабли ҳақиқий ҳисобланмайди.

ҚАНДОЛАТ ВА УН МАҲСУЛОТЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИЛАН БОҒЛИҚ КОРХОНАЛАР, ҚАНДОЛАТЧИЛАР ДИҚҚАТИГА

UNICA Unilever Central Asia ВА DM DEMIR

ФИРМАЛАРИ ҲАМКОРЛИГИДА

2 НОЯБРЬ куни

"ИНТЕРКОНТИНЕНТАЛ" МЕҲМОНХОНАСИДА ТОРТЛАР, КЕКСЛАР, ПИРОЖНИЙЛАР ВА БОШҚА ҚАНДОЛАТ МАҲСУЛОТЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШДА "UNILEVER" ФИРМАСИНИНГ ЮҚОРИ СИФАТЛИ ЁҒЛАРИНИ ҚЎЛЛАШДАГИ ЯНГИ ЮТУҚЛАР БИЛАН ТАНИШТИРИШГА ОИД ХАЛҚАРО СЕМИНАР-КЎРГАЗМА ЎТКАЗИЛАДИ.

ШУ ХУСУСДА МАЪЛУМОТ ОЛИШ УЧУН 1996 ЙИЛ 1 НОЯБРЬ, СОАТ 19.00 ГАЧА ҚУЙИДАГИ МАНЗИЛГА МУРОЖААТ ҚИЛИШИНГИЗНИ СЎРАЙМИЗ.

Кириш фақат таклифномалар билан.

Манзил: Тошкент шаҳри, Правда Востока кўчаси, 26-уй. "Демир" фирмаси марказий офиси.

Тел.: 33-06-00, 33-81-48, 56-12-98. Факс: 56-03-33. (Мўлжал: А.Навоий театри)

ABB

БУЮК САРКАРДА, ДАВЛАТ АРБОБИ, ТУРКИСТОН ХАЛҚЛАРИНИНГ БОШИНИ ҚОВУШТИРГАН МАЪРИФАТЛИ ЖАҲОНГИР ВА ИЛМУ ФАН ҲОМИЙСИ

СОҲИБҚИРОН АМИР ТЕМУР

ТАВАЛЛУДИНИНГ 660 ЙИЛЛИГИ БАЙРАМИ БИЛАН МЕҲНАТКАШ ЎЗБЕК ХАЛҚИНИ ЧИН ДИЛДАН САМИМИЙ ҚУТЛАЙМИЗ. МУСТАҚИЛ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ДУНЁНИНГ ИЛҒОР МАМЛАКАТЛАРИ САФИДАН ЎРИН ОЛИБ, ГУЛЛАБ-ЯШНАШИГА ИШОНЧИМИЗ КОМИЛ.

ШВЕЦИЯ-ШВЕЙЦАРИЯ АВВ (АСЕА БРАУН БОВЕРИ) КОНЦЕРНИНИНГ ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ВАКОЛАТХОНАСИ.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг «Олий таълим» ишлаб чиқариш бирлашмаси ва «ЎзРосОлийгоҳ» қўшма корхонаси жамоаси бош директор ўринбосари Ғофуржон Жўраевга отаси **ЖЎРА отанинг** вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Тошкент» Республика фонд биржаси меҳнат жамоаси Республика товар-хомашё биржаси бошқарувининг Раиси Шуҳрат Муҳамедович Муҳамедовга онаси **Рўзихон ИСЛОМҚУЛОВАнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

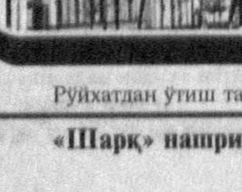

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Анвар ЖЎРАБОЕВ.

БЎЛИМЛАР: Парламент 33-57-34; Хатлар 33-07-48; Мерос ва қадриятлар 36-29-89; Қишлоқ хўжалиги 36-07-94; Иқтисодиёт 36-36-65; Маънавият 36-35-60; Тунги муҳарририят 33-10-28. Эълонлар 36-09-25, Вахтёр-33-10-60

• МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир —Т. Долиев. Навбатчи — Ш. Каримов. Мусаҳҳиҳ — А. Худойқулов.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001 Буюртма Г. — 0580 31671 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2 **Босишга топшириш вақти—21.00** **Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.**

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Босишга топширилди —21.56 1 2 3 4 5 6